

E G Á L J Ó Z S E F

„A hit életem támasza és talpköve”

BESZÉLGETÉS CSONKA ERNŐ FESTŐMŰVÉSSZEL

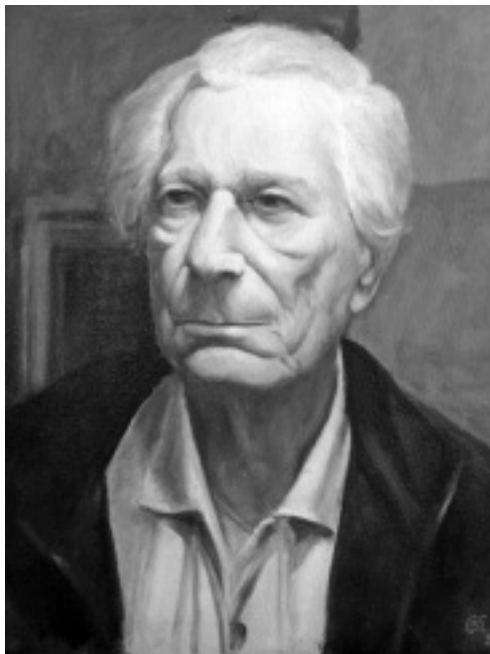
A vasi festők doyenje (1921). Mindig választékos megjelenése, tiszteletet adó, de távolságtartó személyiségét viszonyozza a város köztisztelete. 75. születésnapja alkalmából életmű tárlaton mutatta be alkotásait a Szombathelyi Képtárban. 2002-ben Isten ecsetjének árnyéka... címmel, Árnyékrajz Csonka Ernő festőművészről alcímmel Pósfai János lírai portréjával életét bemutató kötetet jelentetett meg számos alkotásának reprodukciójával.

Volt-e felmenőid között képzőművészi tehetséggel megáldott ember?

Nem tudok róla, hiszen nagyszüleimet nem ismertem. Okát nem tudom. Anyai nagyanyámról egyetlen halvány emlékképem van. Egy, az 1940-es évekből megmaradt származást igazoló irat szerint földművesek voltak. Édesapám kiváló technikai adottságokkal rendelkezett. Minden kézműves szakma közel állt hozzá. Gyermekként érdeklődve és csodálattal néztem rá. Készített ő lószőrből keféket, tükörsimára csiszolt szerszámnyeleket. Az első világháborúban az egészségügynél szolgálva szerzett fontos elméleti és gyakorlati ismereteket. 1942-43-ban önkéntesként, őrmesteri rendfokozattal a tábori kórházban szolgált. Műtős lett. Élete során más munkahelyeken is helyt állt – városi tűzoltóként, hivatali altisztként és a város polgármesterének díszhajdújaként is.

Nagy büszkeség és öröm töltötte el szívemet, mikor felöltötte a gyönyörű piros-fehér ezüstszinörös, bundával bélelt mentéjét, sárga csizmáját, kardját, tarsolyát, dísztollas fővegét.

Értett a kertészethez is. Neki köszönhetem, hogy megismertem a kerti virágok sokaságát, változatosságát, a madár- és állatvilágot, amely akkor még mindennapos

élményt adott. Ez a csodálatos terület – ahol akkor laktunk – a Práter volt. Ma Gayerparkként igyekszik zöld területet varázsolni a belvárosba.

A család motorja Édesanyám volt. Ő sem volt iskolázott, de intelligenciája, olvasottsága, tájékozottsága a világ dolgairól, messze túlmutatott az iskola hiányán. Tagja volt a „Jó Barátok” könyvtárnak. Itt kötött barátságot Gazdag Erzsivel. Női kalapkészítőként tevékenykedett. Nagy figyelmet, kezügységét és nem utolsósorban jó kapcsolatépítést igénylő feladat volt az övé. A szakma megszüntetése után is a család megélhetését különmunkákkal segítette. Édesanyám mondta gyakran, hogy a szürke tömegből csak tanulással lehet kitörni. A család anyagi szűkössége ellenére is ragaszkodott hozzá, hogy gimnáziumba iratkozzunk be.

Életem végéig örök hála nekik.

Tehát édesanyád nem csak szavakban, hanem a gyakorlatban is fontosnak tartotta a kellő iskolázottságot. Hol kezdted az elemít?

Az első és második osztályt – a Hollán Ernő utcai püspöki elemiben tanultam meg. Aztán lakóhelyet változtattunk és a Rákóczi úti iskolában folytattam. Májig szeretettel emlékszem vissza tanítómra, az iskola igazgatójára, Baltavári Elemérre. Ő állította ki az iskola folyosóján rajztudásom első zsengeit.

Innen kerültem a Premontrei Rendi Szent Norbert Gimnáziumba, ahova nem is volt olyan egyszerű bekerülni. A diákok nagy része jómódú szülők gyermeke és a vidéki plébánostól vagy tanítótól beajánlottak közül kerültek ki. Az én fölvételemet Édesapám főnöke, a város kultúráját támogató polgármester, Újvári Ede támogatta.

A gimnáziumban nem voltam kiváló tanuló, de a rajztudásomra itt is fölfigyeltek. Az iskola folyosóján állították ki munkáimat. 1934-ben a Szombathelyen tartott országos tehetségkutató pályázaton első díjat nyertem. A pályaművet rajztanárom, Radnai Rezső – áldassék a neve! – küldte be.

Az itt eltöltött nyolc év szelleme adott alapot és erőt az elkövetkező esztendőök tektonikus viharainak elviseléséhez. Szívesen idézek vissza olyan eseményeket, amelyek ma is szívderítően hatnak: az év végi ünnepeket, Mécs Lászlóval, az akkor nagy hírével költővel való találkozást, az első világháború hősi halottai emlékművének a leleplezési ünnepségét. És nem felejttem a cserkészéletet sem.

Milyen meghatározó, személyiségformáló hatást adott a gimnázium?

Paptanáraink személyisége – természetesen az anyagi is – arra ösztönzött, hogy hivatásnak az ő életüket válasszam. Egy végzős szegény diák részére vonzó volt tanáraink tekintélye, amely a világ és a társadalom részéről is felénk áradt. A szerzetesi élet vállalását – ma már úgy érzem – elsősorban a biztos egzisztencia tudata motiválta.

Az érettségi után Csornán a premontrei rendben megkezdtem teológiai tanulmányaimat. Nem kellett egy év, hogy belássam, mély elhivatottság kell a szerzetesi élethez. Heten kezdtük meg tanulmányainkat 1940-ben itt. Közülünk végül egyetlen

társunk vállalta a hivatást. A gimnázium és a rendben eltöltött tanulmányi idő – bár az eredeti szándékom megváltozott – életre szólóan beégette lelkembe a vallásom iránti elkötelezettséget.

Hogyan alakult a további életem?

A pályakezdő fiataloknak elhelyezkedni sohasem könnyű – akkoriban még inkább nehéz volt. Ekkoriban már háborús felhők borították a láthatárt. Minden jelentkezést megfellebbezhetetlenül elutasítottak azzal, hogy „akkor jelentkezzen, ha katonaidejét már letöltötte.” Én – átmeneti – megoldásként polgármesteri segítséggel szellemi szükségmunkás lettem a városházán. Ez meghalni sok volt, megélni kevés. Ezért apámmal együtt úgy döntöttünk, korengedménnyel bevonulok a katonasághoz.

1941. január elsején öltöttem magamra a katonaruhát, amit 1947. július 29-ig viseltem. Persze nem jószántamból maradtam ilyen sokáig katona. A sors úgy hozta, hogy a katonai hadműveletekben a család mindhárom tagja ténylegesen részt vett. Az apám is önként vonult be, mert őrmesterként a korábbi életünkhöz képest jobb egzisztenciát tudott biztosítani a családnak. Testvérbátyám azonban életre szólóan megrokkant. „Jutalma” egy trafikengedély lett Vépen. Az én katonai pályafutásom pedig huszonhét hónapos szovjet hadifogsággal fejeződött be.

Az én katonai életem az egészségügyhöz kötődött. A honvédkórház állományában kaptam lovas-kiképzést, ezért is lettem a 7. Tábori Kórház vonatrészelegének parancsnoka. Ezt a vonatot ne úgy értsd, hogy a síneken „száguldó vonat.” A katonai szaknyelvben minden szállítóeszközt vonatnak neveztek. Az én „vonatom” ruszin kocsisok „dirigálta” 60 parasztszekérből álló konvoj volt. A mi feladatunk a kétszáz sebesült befogadására, ellátására alkalmas kórház teljes anyagi szükségletének szállítása. A kórházat 1944. június 1-jén szombathelyi 3. sz. Helyőrségi Kórház szerelte fel. Parancsnoka Papp Bertalan orvos alezredes, a sebészeti osztály vezetője a szombathelyi Tiborcz Sándor sebészorvos főhadnagy, legénységi parancsnok a csepregi Czingráber Jenő tanító tartalékos hadnagy. Ez a kórház, az ukrainai Sztaniszlautól visszavonulóban a fogságba esésig Kolozsváron és Veszprémben látta el feladatát.

A fogságba jutásom napja 1945. április 1. húsvétvasárnap, a szlovéniai Szécsiszentlászló, Szentgyörgyvölgy, Pártosfalva (ma Szlovénia) térségében. Ekkor már fogoly mivoltunkat erősen meghatározta a háborús körülmények. Ezek között – többnapos gyaloglás után – jutottunk el Jánosházára. A gyaloglásból akár meg is lóghattunk volna, hiszen csak egy vagy két orosz katona kísért minket, akik azt mondták, ha a vége a háborúnak leszerelnek és mehetünk haza. Hittünk nekik. Jánosházán azonban már drótkerítés és őrtorony várt bennünket. Ez már valódi fogolytábor volt. Néhány hét után Intapusztára gyalogoltunk, ahol a nyílt pályán várt bennünket egy marhavagonokból álló tehervonat, ahova bezsúfoltak bennünket.

Innen – Kelebián keresztül a romániai Fogsániba, egy hatalmas 40 ezer hadifoglyot befogadó táborba kerültem. További állomás Konstanz, ahol a Transszilvánia nevű luxushajón, megint csak sok-sok emberrel zsúfolva egy Szocsi környéki kikö-

tőben tettek partra bennünket. Kelebiát azért említem külön, mert itt a vagon ablakából kidobtam egy papírba csomagolt követ, amelyen üzentem szüleimnek. És ők megkapták! Igen, Szombathelyen megkapták!

A fekete-tengeri út után a szárazföldi szovjet lágerek következtek. Az utolsó a krasznodari körzetben lévő Hadizsi nevűben több mint egy évet töltöttem. Ez a láger adta fogsági élményeim zömét. Itt a rajztudásom segítette életben maradásomat. A foglyoknál véletlenül megmaradt – mezítelenre vetkőztetve szinte mindent elszedtek tőlünk! – fényképek hátoldalára rajzoltam a portréikat. A honorárium – megegyezéssel – tíz deka barna kenyér volt. Arannyal egyenértékű valuta. A rajztudás pedig, még a minket őrző szovjet katonáknak is imponált.

1947 júniusában – 26 évesen – véget ért a háborús megpróbáltatásod. Végre itthon! Bizonyára azt gondoltad, a sok-sok keserves nap után minden jobbra fordul.

Igen, gondoltam, de nem így történt. Hazatérve állástalanság, nincstelenség. Ráadásul nem volt szakképesítemem, de ha lett volna is, akkor sem tudtam volna könnyen munkát találni. Csak hosszú idő után – feleségem főnökének ajánlásával – sikerült méltatlan munkát találnom. Az Üveg Nagyker vállalat igazgatója bízott meg a boltokban árusított fehér bögrékre piros pöttyök festésével. Úgy gondolta a falusiak szívesebben veszik a pöttyös csészéket, ezért pingáltatott rájuk tíz pöttyöt. Előbb ecsettel pingáltam, pöttyönként 10 fillérért, aztán újítottam. Parafadugókkal pecsételtem rájuk a kívánt dekorációt. A visszacsomagolás volt a munka neheze. Ez alkalmi munka volt.

Első állandó munkahelyem 1949. augusztus 1-jétől a Kovács Szállóként is ismert Savaria Szálló volt. Előbb bonkontrolós (a pénztárgép és a feladott pénzt kellett összehasonlítnom) lettem, majd szállodai naplóvezető. A szállóbeli állásomat azonban sajnos rövid idő után elvesztettem. Éppen rajztudásom miatt. A korszak nagy divatja volt a politikai vezetők Marx, Engels, Lenin, Sztálin és természetesen Rákosi arcképeinek megfestése. Én Sztálin és Rákosi portréját festettem meg, az előre megállapított szerény honoráriumot azonban a főnököm nem fizette ki. Azt mondta „nyereségvágyból dolgoztam.” Végül kenyértörésre került sor és elbocsátottak a cégtől.

Hogyan tovább?

Rövid ideig – talán egy-két hónapig – állástalan voltam. Szerencsémre a Kelet-Európai Biztosító úgy tudom német tulajdonú cég volt – alkalmazott adminisztrátornak. Itt, talán egy évet dolgoztam 1951-ben. Aztán következett az ÁFÉSZ 1952-től. 17 évet töltöttem el a földműves szövetkezetek (ÁFÉSZ) szombathelyi állományában. Az ekkoriban alakult bolthálózatnak szüksége volt megfelelő színvonalú kirakatok elkészítésére. Ezek alatt az évek alatt elvégeztem a Fővárosi Tanács Iparcikk Kereskedelmi Iskola kirakatrendezői tagozatát. A munkaköröm eleve igényelte a falusi boltok fölkeresését. A sok és sokféle történő utazás a megyében szinte mosolyogva tálalta

elém a környezetem szépségét. Tudtam ráfigyelni. Később Trabantommal távolabbi vidékeket is fölkerestem, így szinte az egész Dunántúlt megismertem. Amikor lehetőségem nyílt rá, akkor a szomszédos országokkal is örömmel ismerkedtem meg. A tájak békét és harmóniát adtak lelkemnek.

Következő munkahelyem a Vas Megyei Moziüzemi Vállalat, ahol tervező grafikusként dolgoztam. Feladatomban a műsorban szereplő filmek propagálása volt. Nagyméretű megállító táblákat készítettem, amelyek általában a film valamelyik főszereplőjét ábrázolták. Ezek a portrék gyorsan megsemmisültek, mert a következő film valamelyik alakja került a hirdető táblára. A megállító táblák készítése mellett a másik feladatomban a műsorfüzetekhez grafikák készítése. Kedvemre való örömteli munka és munkahely volt öt éven át.

Nyugdíjazásom előtt öt évvel – 1976-ban – jelentős fizetésemelést ígért és adott a szombathelyi Centrum Áruház. A főtéri szép szecessziós épületet ma is sokan centrumként emlegetik. Itt dekorációs vezetőként dolgoztam 1981-ig, nyugdíjazásomig.

A napi munka mellett pedig rendszeresen festettél, éltél igazi hivatásodnak. Ernő! Te és korosztályod, de még az utánad következő generáció tagjai sem részesültek iskolarendszerű művészeti képzésben. „Kinőtt” Vasi Műhely. Te nem voltál tagja.

A hadifogság után, az ötvenes évek elején kapcsolódtam be a helyi képzőművészeti életbe, ahol már élénk munka folyt. Ez két kiváló festőművész, Radnóti Kovács Árpád és Burány Nándor magas rendű szakmai tudásának és egyszerűségének volt köszönhető. Megszervezték a kollektív műteremben az elméleti és gyakorlati órákat és a legvonzóbbat, az élő modell utáni festést, rajzolást. Fél évenként a Képcsarnok képvásárlást is tartott, ami sokat jelentett anyagilag – például – a festőeszközök beszerzésében. Az így összegyűjtött képeket igen méltányos áron, részletre is megvásárolhatta a közönség a cég múltjaiban. A szombathelyi üzletben volt az első kiállításom 1962-ben. Egykori osztálytársam, akkor a megyei levéltár igazgatója nyitotta meg.

Mennyire vettél részt a helyi művészeti egyesületek munkájában?

A Derkovits Kör munkájában alkalmanként vettem részt, de nem voltam állandó tag.

Miért?

Engem mindig kizárólag a jó munkavégzés lehetősége animált a részvételre és természetesen a két művésztanár – Radnóti és Burány – jószándékú oktatása. Velük később is kapcsolatban maradtam. A ritkán, ott készített munkáimat sohasem kifogásolták. A Kör munkája azonban – ahol különböző képességű nők és férfiak tevékenykedtek, részemről érdektelenné vált, ezért maradtam el.

Említettem, hogy 1963-ban elvégeztem a Fővárosi Tanács Iparcikk Kereskedelmi Iskolát. Itt természetesen a képzőművészet technikai részével is foglalkoztunk. Napi munkám eleve megkívánta a tevékenységem mesterségbeli alapjainak elsajátítását, amit szorgalommal és tanulással el lehet sajátítani. Az önképzésnek sok lehetősége van.

A tanuláshoz hozzá tartozott a nagy mesterek műveinek megismerése. Világjárásom során fölkerestem Párizs, London, Berlin, Barcelona, Madrid, Vatikán világhírű múzeumait. Sorolhatnám tovább is, hiszen keresztül-kasul utaztuk. Ezek tanulmányutak is voltak.

Itt említem, hogy 1962–64 között a fővárosban elvégeztem a Marxista Egyetem esztétikai szakosító tagozatát is. Itt nyilván nem a festőmesterséget tanultunk, hanem a művészetek esztétikai megközelítését. A csoport vezetője egy akkor országosan ismert filozófus, Szigeti József volt.

A Képzőművészeti Főiskolát – ma Egyetemet – nem végzett művészek önálló kiállításának föltétele volt a Művészeti Alap-tagság. Tagja voltál-e az Alapnak? Úgy tudom, az Alap-tagságot meg kellett pályázni két személy támogatásával. Te pályáztál?

Alaptagságom története, a magam számára is eléggé gubancos. Ma már nem emlékszem pontosan az eseményekre. Azt tudom, hogy egy alkalommal az egyik képemet becsomagoltam, elküldtem, talán az Alap-tagságot kérelmező irodába, ahonnan egy idő múlva bontatlanul visszajött. Amikor érte mentem, méltatlan körülmények között találtam. Akkor a megye művészeti életében – ezt mindnyájan érzékeltük – nagy befolyással rendelkezett Majthényi Károly. Én sem társadalmi helyét, sem hivatali állását nem tudom meghatározni. Valószínű ő volt akkor az Alap-tagság megyei ügyintézője. Nem tudom semmivel sem dokumentálni, de lehetségesnek tartom, az ő tevékenységének időszakában akadt el a kérelmem. Ezt nem tudom bizonyítani.

Salamon Nándor egy 1988-ban írt levelében arra ösztönzött, hogy pályázd meg az Alap-tagságot. Megpályáztad?

Én úgy emlékszem, hogy akkor már sem a kérelmet, sem a képet nem küldtem el.

Mindnyájunk életében meghatározóak a találkozások, nyilván a Tiedben is.

Persze. Nem felejttem diákkoromban a korszak nagyhatású költőjével, Mécs Lászlóval való találkozásomat. A legelső azonban kétségtelenül első feleségemmel történt. Elmondom a történetet. 1947-ben kerestem meg egykori katonai parancsnokomat a Wesselényi utca 6. számú házban. A nyitott ajtón kiszüremlett a muzsika, Solvejg dala szólt, s egyszer csak elém szaladt egy bogárszemű pulikutya. Megsimogattam, de akkor már ott állt mellettem a gyönyörű lány. Azt kérdezte kit keresek, miben segíthetne. Sándorfi Márta volt. A pillanatot sohasem felejttem el. 1949. augusztus 20-

án egy domonkos atya előtt fogadtunk örök hűséget. Negyvenhárom évi boldog házasság után hagyott itt mindörökre. Elvesztésébe majdnem belehaltam én is. Halála után kezdtem meg a szakrális képek festését, amelyek segítettek a fájdalomtól kitörni.

Feleségem halála után egy évig nem vettem kezembe az ecsetet. Aztán engedtem egy berettyóújfalui meghívásnak, ahova a város önkormányzata és a Művészbartok

Egyesülete hívott meg 1992-ben. Nehezen szántam rá magam az útra, de nem bánom meg. Csodálatos vendéglátásban volt részem és még csodálatosabb emberekkel találkoztam. Köztük Jáki Ferenc és Kardos M. Zsóte költővel, Osváth Miklós festővel. Feri fafaragásai és versei nagy hatással voltak rám. No és a táj. Talán a képeimen is tükröződik ez a derű, akárcsak az ihlető tájon... Jól jött ez a tábor, mert néha megáll az ember kezében az ecset.

Ha nem is meghatározó találkozásnak, de számomra jelentős eseménynek számít, hogy szót válthattam Habsburg Ottóval, Habsburg Károllyal, Lezsák Sándorral, Nemeskürti Istvánnal, Mádl Dalmával. Velük beszélgetni mindenki számára tiszteletet és megbecsülést jelent.

A személyekkel való találkozás mellett ezt többször elmondtad interjúdban, mennyire alapvető élményed a táj. Ezt a képeidről írt méltatások mindegyike meg is fogalmazta. Egy 1989-es interjúdban a Kőszegi-hegységet az „én Barbizonom”-nak nevezted. Salamon Nándor lírai tájképeidről írt ismertetője szerint: „Nagy kilengésektől mentes,

mégis mozgalmas felszíni alakzatok, hullámzó domb- és hátságok sora, források, patakok, folyók hálózatak, tagolják.” Gyermekkorától ismert ifjú barátod Vinkó József pedig így csodálkozik (1987) alkotásaira: „Honnan ez a képeiből áradó nyugalom? Ez a derű? [] Úgy tűnik, Csonka Ernőt megvédte ihlető témája a Vas megyei táj. Mintha még mindig a nagybányai iskola korát élnénk, ő veszi a vásznat, a palettát, az ecseteit s egy hangulatért, a márciusi hóért, az októberi sétányért képes hetekig járni a vidéket... az embernek a gyerekkora jut eszébe, s újra csak meghökken: lehet, hogy elvesztett valamit, aminek Csonka Ernő még birtokában van?”

És újra idézem munkásságod kiváló ismerőjét, Salamon Nándort, aki bizonyára tájkép ábrázoló művészetet lényegét így fogalmazta meg (1990): „Alkotómunkájának alapja a mérhetetlen természetszeretet, a rácsodálkozás képessége a hétköznapi csendjére s az egyéniség kifejezésének bátorsága. Mert igenis bátorságra, elszántságra van szüksége annak, aki manapság vállalja a „kivonulás” következményeit, a táj megfigyelését, tanulmányozását, a természet hamisítatlan szabadságának ábrázolását. ... Ritka képessége a szelíd természetű, tűnődő festőnek az emberi hang.”

Egyetértés-e a jellemzéssel?

Igen, hiszen találóan fogalmazták meg szavakban, amit én próbálok a képek nyelvén elmondani. Én úgy látom, hogy a festő akarva-akaratlan humanizálja a tájat. Az ember otthagyja jelenlétének nyomát, hiszen ő is a természet része. A festő munka közben erre a humanizálásra nyilvánvalóan nem gondol. Valójában a tájkép elemei „díszletül” szolgálnak a kapott élmény megjelenítésére. A látványt nem lefesti, hanem megfesti, lehet, hogy hozzátesz valamit, esetleg elvesz belőle. Békét, nyugalmat kíván sugározni. Szívesen idézem mindig Cézanne-t: „A táj bennem gondolkodik, én vagyok a táj tudata...”

Tájképeiden mindig ott van legalább egy fa.

Igen, mert a fa, a faágak rajzolata karakteres hatást kelt. Rajzolatossá válik általa a táj, segíti a kompozíciót kialakítani és ez megkönnyíti a táj által kívánt gondolatot kifejezni. A hangsúlyt a színek adják. A színárnyalatoknak megszámlálhatatlan változata van. Ezt talán jól érzékeli a szemlélő elsősorban a téli tájképeimen. A színárnyalatok jól kifejezhetik az érzelmeket. Ha egy másik szín is megjelenik, attól pedig kontrasztosabbá válik a táj. Talán nem ellentmondás, hogy én mégis inkább az ős színeit szeretem, meg a télét. Ilyenkor a táj érdekesebb arcát mutatja meg nekem részletesebbé, színesebbé válik.

Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy én nem vagyok spekulatív tájképfestő. A műteremben festett tájképet nem tartom igazinak, mert nem tudja megadni azt a hatást, amelyet az élő természetben látok. Hiszen, ha sétálok, a természetben hirtelen megragad egy részletet, aminek szépsége örömmel tölt el. Az az érzés, hogy ezt az örömet más is átérezhesse, a látvány megörökítésére buzdít. Megpillantása persze kegyelmi pillanat. Ugyanis előfordult már többször is, hogy másnap – a festésre

fölkészülve – hiába kerestem az előző nap hangulatát. Más volt a nap állása, a világítás, a saját hangulatom és más körülmény is. Ez indokolja, hogy tájképeim jelentős része akvarell.

Munkásságodban fontos helyet kapott a szakrális témák ábrázolása is. Ez nem meglepő, hiszen egész életutadat meghatározta a hit.

A szakrális képeimet párom elvesztése után kezdtem festeni. Addig – erről már beszéltem – mindennapjainknak meghatározó, szinte mindennapi része volt az utazás, a természetjárás. Az ő halála után nem volt kedvem egyedül útra kelni, ekkor kezdtem el ezeket a képeket festeni. Két fajtája létezik. Az egyik egy sorozat, amely egyebek mellett a keresztutat ábrázolja. Ennek forrása egy régi imakönyv, amelyben a bélyegképnél alig nagyobb grafikák illusztrálták a könyvet. Én ezeket a grafikákat „tettem át” olajba. Aranysárga háttér előtt bronzos színnel ábrázoltam a témát Jézus utolsó útját.

A másik sorozat is Jézus életét ábrázolja. Ennek is egy nagyszerű könyv volt a forrása. Ugyancsak fekete-fehér grafikák – ezek azonban egész oldalak – jelenítették meg a Megváltó életét. A könyvet egy P. Didon nevű szerzetes írta Jézus élete címmel és a budapesti Szentírás Egyesület adta ki 1935-ben. A megszínesített és általam festett képek ugyancsak olajjal 60x80 centiméteres méretben készültek.

A harmadik csoportba az egyház által kanonizált szentek festése tartozik. Legutóbb Szent II. János Pál pápa személyét ábrázoltam hat különböző helyzetben. Az egyikben Calcuttai Terézszel való találkozását festettem meg, a másikon az áldást osztó pápát, aztán a gondolkodót. Orbán Márk atya kérésére festettem meg Boldog Ceferino Gimenez Malla spanyol származású szentet, aki az egyetlen cigány származású szent.

Szakrális, vagyis szentképet festeni mindig különleges alkalom, mert az ábrázolttal személyes kapcsolatba kerülök. Ebben a munkában is békét, nyugalmat, harmóniát találtam. A keresztutat ábrázoló képeim több templomban láthatók.

Hadifogságod idejében – emlékeztél rá – szinte az életedet mentette meg a portrérajzolás.

A portrérajzolás, festés végigkísérte az életemet. Már gimnazistaként is rajzoltam, a hadifogságot valóban említettem, portrék voltak a filmeket propagáló táblák is. Az önálló portrékat barátaimról, családomról és ritkábban megrendelésre készítettem. Igazából persze a szakrális képeim is portrék. Én fontosnak tartom, hogy a portré hasonlítson az ábrázolt személy arcvonásaihoz. Mivel a modell ritkán vállalja az ülést, ezért inkább fényképről festem meg az embert. Olyan is előfordul természetesen, hogy nem mindig érzékelhető a fizikai hasonlóság. Én a jó portré talán legfőbb jellemzőjének a fény-árnyék megfelelő használatát tartom, mert ez adhatja meg az ábrázolt személy igazi karakterét.

Munkásságodban kitüntetett helyet kapott a szülőföld szeretete és a vallás, amit egyértelműen igazolnak alkotásaid. Mit jelent Neked e két fogalom?

A szülőföldről, a hazáról, a haza szeretetének fontosságáról szinte minden költőtől idézhetnék. A szülőföld, a haza jelentéstartalmát idegen országban érzi meg az ember, főleg akkor, amikor számára elveszett. Ha van, nem hiányzik, ha nincs, belehal. Igazában fogságban éreztem meg a hiányt. Fogolytársaimmal állandó, visszatérő kérdésünk volt: mikor megyünk haza? A válasz nélkül maradt bizonytalanság lemarta a lelket.

A szülőföld szépségét felfedezni, bemutatni kötelesség, megtisztelő feladat. A szentendrei Kossuth Lajos Katonai Főiskolán 1988-ban rendezett kiállításon jóleső érzéssel hallottam a parancsnok megnyitóján: „a képek kisugárzása híven szolgálja a hallgatók hazaszeretetre nevelését.” Igen! Ha a Teremtőtől erre megbízást kaptam, akkor ezt teljesítenem kell. Nekem ez öröm.

Munkásságod másik – de lehet, hogy ez az első – meghatározó élménye a hit.

Amikor arról beszélek, hogy a megbízást fentről kaptam, azt is értem alatta, hogy festői képességemet a Teremtő Istennek köszönhetem. A megbízásom az volt, hogy a művészet kis „mustármagját” neveljem, ápoljam, hogy gyümölcsöt hozzon. Hit és szorgalom nélkül ezt elérni, megvalósítani nem lehetett volna.

Hogy miben hiszek? Alapvetően abban, hogy a bennünket körülvevő Univerzum nem magától jött létre, hanem az emberi agy számára felfoghatatlan Valóság, Szellem akaratából. Ő az, Aki a parányi „mustármagot” adományozta nekem, hogy abból virágot nevelhessek.

Az első vallási élményemet is itt említem, amely az elsőáldozáshoz kapcsolódik. Ideje 1929. május 18. Az eseményt egy nagyon szép emléklap őrzi máig. Bizonyára, ha nem is érti, de megérzi a külsőségeken túl is az esemény nagyszerűségét még egy 8 éves kisdíák is. Az élet hit nélkül – vallom, nem létezik. A hit, életem támasza és talpköve.

Köszönet mindenkinek, minden eseménynek, aki vagy ami lelkem nyersanyagát pallérozta. A hitem óvott, sőt tartott meg akkor is, amikor lelki szárazságtól, apálytól szenvedtem. Szent Pállal mondhatom: „A harcot megharcoltam, a pályát megfutottam, a hitet megtartottam: készen vár rám az igazság koszorúja, amelyet azon a napon megad nekem az Úr.”

Munkásságodat számos elismerés honorálta. Néhányat említsünk meg. Például diákként a tehetségkutatón díjazott képed, a Tavaszi Szalon (1995) közönségdíja, a Megyei Önkormányzat elismerése, Szombathely város életműdíja (2004), a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje (2013) és amire bizonyára a legbüszkébb vagy, a Templomos Lovagrend Kommendátori rendfokozata csillaggal elnevezésű (1993) kitüntetésben részesültél. Miért? A rendről keveset tudunk.

A templomos lovagokat 1118-ban kilenc francia lovas alapította Palesztinában a zarándokok védelmére. Katonai és szerzetesi fogadalmat is tettek a tagok. Szegény rendként kezdték tevékenységüket, aztán egyre több hagyatékot kaptak és gazdag szerzetes renddé növekedtek. Fontos szerepet vállaltak a pápaság pénzügyeinek intézésében. A vagyonukra szemet vetett IV. Szép Fülöp és az Avignonban fogva tartott pápát arra kényszerítette, hogy a rendet oszlassa fel, ami 1312-ben megtörtént. Úgy tudom, hogy titokban még a XIV. században is működtek. Lelkipásztori tevékenységet is elláttak. Magyarországon a XII. század közepe táján telepedtek le. Első rendházuk Csurgón volt.

Az 1990-es évektől kezdték újjászervezni, Magyarországon 1993-ban Szuverén Jeruzsálemi Templomos Lovagrend néven. Jelszavuk: Non nobis, Domine, non nobis, sed nominatio, da gloriam. ('Nem nekünk, nem nekünk Urunk, hanem a te nevednek adj dicsőséget.') A kitüntetésem indoklása szerint a magam művészi lehetőségeivel segítettem a rend újjászervezését.

Tőled is megkérdem: hol a helyed a magyar képzőművészetben?

Az elfoglalt helyemről sohasem gondolkodtam. Nekem a festészet örömökre szolgál. Eredményeimet nyolc évtized munkája és folyamatos tanulása hozta létre. Remélem, hogy a Teremtőtől kapott „mustármagot” a közönség szeretetével fel tudtam nevelni. Kiállításaim vendégkönyvei bizonyítják, hogy a közönség szereti munkáimat. A besorolást a kiállítás-látogatók majd eldöntik. Festői törekvéseimet a már idézett Jáki Ferenc szép szavaival idézem meg:

*„Az égbolt kék tengeréhez képest/pocsolya csak az én gyarló lelkem/
alázattal töredelmet teszek/ én jó Uram, s szívből hálát adok,
hogy pocsolyám, kegyelmedből néha/ visszatükrözhetne fényes Napod.”*

2015. december 30.